

PŘÍBĚHY ŘÍMSKÉ

(STAROČESKÁ
GESTA ROMANORUM)

ODEON

Praha 1967

PŘÍBĚHY ŘÍMSKÉ — GESTA ROMANORUM V LITERÁRNÍM VÝVOJI

Napodobení, imitatio, provádí jako jeden z vládnoucích principů životní i uměleckou tvorbu vrcholného středověku. Za příznivých okolností a podmínek se dařilo vymykát tomuto tlaku jenom nejvýraznějším osobnostem, a to pouze zčásti a občas. (Takoví odvážní vbojníci dostávali nebezpečné označení — kacíři.) Tento zprostředkovaný a prostředkující přístup ke skutečnosti pronikal i v literatuře.

V oblasti řídké náboženské ideologie se stavělo před oči a prosazovalo napodobení života Kristova a světci. Bible, hlavní východisko křesťanského názoru, působila svým slovem jako příklad, který měl formovat křesťanskou morálku v lidském životě. Vše, co mělo božskou značku, bylo nepohutelné. Posvátný text se stal kánonem posvátnosti textů vůbec. Odtud pramenila a sílila přínavnost nově vznikajících slovesných výtvorů k existujícím, často jinglizyčtým literárním zdrojům. Při tlumočení skutečnosti oklikou, prostřednictvím už vytvořených děl, středověký tvůrce sahál k jiným syžetovým základům jako celku, uplatňoval motivy kolující v písemnictví, přejímal sentence a obecně platné myšlenky, hojně citoval autority církevní i světské, zejména antické, a konečně se přidržoval ustálených, tradičních stylistických obrátů i kompozičních postupů. Ideová hlediska a potřeby mocenských složek feudální společnosti, uplatňujících se jak sociálně, tak kulturně, prosazovaly se značnou měrou v podobě tendenční, didaktické tvorby.

Vystupující princip imitace nedával na jedné straně možnosti růstu novodobé zásady originality. Na druhé straně vedl kruhem k svému protikladu: neumlčitelné síly, reálný soudobý život a tvořivý, nekonzformní člověk, nemohly zůstat přece jenom úplně v nečinnosti a bez hlusu. V literárních dílech se prollačovala, třeba nejčastěji okrajově a náznakem, ta historicky a místně vymezená společnost,

k níž se promlouvalo a jež měla být vedena k napodobení. Ostatně už výběr děl a sítu motivů a základní toar byly regulovány dvěma určitými hledisky: zde a nyní.

Napodobující postoj i obsah vedoucí k napodobení, uplatňovaný obecně i v detailech, nemůže být stíhán výtkou z hlediska dneška. Byl historickým rysem feudálního života s rozhodujícími náboženskými názory. Promítal se do literatury a vytvářel metodu a styl tvorby jak v latinském písemnictví volně překračujícím hranice feudálních států, tak zvláště v literaturách psaných národními jazyky, kde ve vztahu k latinské literatuře a k tvorbě feudálně pokročí- lejších národností zřetelně vystupovaly etymologické a obsahové souvislosti pojmu imitari (napodobovat) s pojmem aemulus (závodící, soupeřivý) a imago (obraz, vzor). Vrcholný středověk ve své aktivitě a po svém způsobu však spojoval tyto pojmy také s immutare (přeměnit a přemístít), takže známý literární celek a části dostávaly v novém prostředí a v jiném čase pozměňující obsah i tvar.¹⁾

V žánrové oblasti se projevovala tendence podněčující k napodobení nejen u útvarů bezprostředně sloužících církvi, ale i v skladbách světských, jako byl epos nebo vyprávění kronik. Dokládá to v naší literatuře např. hrdinský epos *Alexandreis* z konce 13. století nebo Dalimilova kronika z počátku 14. století. Tím spíše tomu bylo v útvarech vyrůstajících z církevních potřeb a podnětů, jako byly legendy a kázání. Uvnitř těchto kázání pak stejnou funkci měly původně drobné strukturální složky, které se však později, přestávajíce svou podstatu i tvar, začaly vyhraňovat jako funkční literární útvar a konečně i oddělovat jako samostatný žánr s dalším svérázným vývojem. Jsou to takzvaná exempla - příklady.

Jejich počítání značně široké pojetí jako vyprávění i výroků, citátů a sentencí ilustrujících a přesvědčivě zdůvodňujících výklad literárního díla historicky dobře vystihuje vymezení latinského teoretika Jana z Garlandie, který ve své poetice asi z poloviny 13. století definuje „příklad“ jako „výrok nebo příběh nějaké prokazatelné osoby, zasluhující si napodobení“.²⁾ My dnes soustředíme

1 Sr. Jolles, *André*: Einfache Formen, 2. Aufl. Halle (Saale) 1956, s. 29

2 „Exemplum est dictum vel factum alicuius autentice persone dignum imitatione.“ - Poetria magistri Johannis Anglici de arte

pozornost na exemplum v užším významu jako funkční útoar uvnitř jiných literárních děl nebo útoar osamostatnělý, jak v tomto smyslu mu věnoval odbornou pozornost např. francouzský badatel J. Th. Welter (1927)³⁾ nebo nejnověji v kritické monografii zabývající se základními pojmy a českým vývojem náš medievalista Eduard Petrá.⁴⁾

Exemplum v plném smyslu slova (kdy „exemplum“ se stává odborným termínem) v kázáních nebo v didaktických, tendenčních dílech středověkých býváji upravené, převážně krátké příběhy čerpané z bible, z legend, z antických i středověkých historických, duchovních i zábavných pramenů, z naučných děl o přírodě, z lidového vyprávění i z osobních vzpomínek autorových. Přitom má exemplum sloužit i z náboženské nebo morální výchově a ve svém vyspělem stadiu proto mává připojen mravní nebo duchovní alegorický výklad příběhu. Funkční a ideová proměna textu, kdy církev si podřizuje k své službě literární vytvoary různých prostředí, nezřídka časově i názorově odlišných, s sebou přináší i změnu tvaru. Lze proto v podstatě přijmout (snad jen s malými opravami z hlediska věcného a stylistického) obecnou charakteristiku exempla, jak ji podává E. Petrá, a chápat exemplum „jako excerptum z jiných literárních žánrů, které se ve svém vývoji osamostatnilo jako samostatný literární žánr, tvořící potenciální součást kázání nebo literárního díla vůbec a charakterizovaný tím, že formou krátkého, k tomu účelu stylisticky upraveného, zajímavého a konkrétního příběhu induktivně dokazuje obecnou tezi“. Teoreticky doporučuje užití exempla v tomto pojetí na konci kázání pro upoutání pozornosti a v odměnu posluchačů už

prosayca, metrica et rithmica. Ed. Giovanni Mari. = Romanische Forschungen“ 13, 1902, s. 888. „Příklad“ je tu vskutku ještě chápán jako drobná strukturální složka větších literárních útvarů, jak o tom svědčí zařazení výkladu o něm v oddílu o invenci i jeho ukázky.

3 L'Exemplum dans la littérature religieuse et didactique du moyen âge. Paris 1927.

4 Vývoj českého exempla v době předhusitské. Praha 1966. (Acta universitatis Palackianae Olomucensis, facultas philosophica 41, Philologica XXII.) - Autor se dotkl některých otázek už v souvislosti s rozborem Olomouckých povídek v úvodu k vydání: Olomoucké povídky. Příspěvek ke studiu vývoje staročeské zábavné prózy. (Praha 1957.)

Alanus z Lille (zemř. na poč. 13. stol.) ve svých pokynech pro kazatele.⁵⁾

V evropském vývoji je vrcholnou fází vývoje exempl (po předchozích počátcích, vzestupu a diferencovaném konstituování typů) 13. a 14. století. Tehdy je jednak užíván exempl v kázáních a v širším kontextu různých literárních děl velmi rozšířeno, jednak v souvislosti s tendencemi vrcholného feudalismu a v něm se shrnujícím a systematickým úsilím scholastické filosofie vznikají celé sbírky exempl jak latinských, tak česem i v národních jazycích.

Kromě nejvýznamnějších sbírek a vydání, jaké představovaly z 13. století Caesaria z Heisterbachu Dialogus miraculorum, exempla z kázání Jakaba z Vitry, rukopisná sbírka Štěpána z Bourbonu, abecedně uspořádané Speculum laicorum, z přelomu století abecední Scala celi dominikána Jana Gobii Iuniora nebo ze 14. století Arnuldovo Alphabetum Narrationum či v Itálii vzniklý Tractatus de diversis historius Romanorum et quibusdam aliis, patří sem nejrozšířenější latinská sbírka exempl Gesta Romanorum. Jejich zpracováním v staročeském znění jsou naše Příběhy římské.⁶⁾

*

Latinská Gesta Romanorum, Příběhy římské, mají po mnoha stránkách reprezentativní rysy středověké tvorby. Daly by se volněji metaforou charakterizovat jako široká spleť motivických a syžetových kořenů z antické a středověké latinské literatury zpracovávají i látky orientální a zároveň spleť bohatých výhonků vrůstajících do individuální psané literatury pozdějších staletí i do lidové slovesnosti mnoha evropských národů.

Mnoho údajů týkajících se vzniku tohoto souboru nelze zatím uvést zcela přesně a rozhodně. Není znám autor a je možno jen soudit, že to byl duchovní, asi příslušník některého z douů řádů, dominikánského či františkánského. Místo vzniku se dříve kladlo

5 Alanus ab Insulis: Summa de arte praedicatoria, I. = In: J. P. Migne, Patrologia latina 210, sl. 114.

6 Podrobný přehled a soupis těchto a dalších sbírek exempl, jejich starých tisků a novodobých vydání pořídil J. Klapper v hesle „Exempel“ literární encyklopedie Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte, I. Hrsg. von Paul Merker u. Wolfgang Stammier. Berlin 1925 — 1926.

do Anglie, nyní spíše převažuje přesvědčení o zrodu kolem Bodamského jezera (popř. ve Svýcarsku). Soudě podle nejstaršího rukopisu latinských Gest, za který byl dlouho považován innsbrucký rkp. z r. 1342, nyní však rkp. z r. 1317,⁷⁾ časově určené vzniku Gest odpovídá přibližně rozhraní 13. a 14. století. Velmi brzy došlo k rozšíření latinských Gest v rukopisech (nyní je jich známo přes 200), mezi protispy - knihami vytištěnými do r. 1500 - jich bylo, jak se vědělo už před sto lety,⁸⁾ 24, a jako celek byla na Západě vydávána ještě do 16. století. Pro nesmírnou popularitu těchto Gest docházelo k jejich překládům do národních jazyků už od 14. století.

Nejistota však trvá ještě kolem dalších otázek vzniku. Souvisí to se středověkou volností, s jakou si počínali písaři při opisu rukopisů, s jejich větší či menší aktivitou danou i vnějšími okolnostmi, za nichž nový text vznikal. Nedá se rekonstruovat ani původní verze Gest, takže ji neznáme. Z toho jednak vyplývají obtíže srovnávací práce s texty zpracovávány v národních literaturách, jednak se otevírá cesta k hypotézám, jaká asi byla původní podoba a funkce těchto latinských Gest. Měla tato sbírka nejdříve jen zábuňný charakter, a proto obsahovala jen drobnou epiku, nebo byla sestavena už z vyprávěně doprovozených morálních vykladem (Gesta Romanorum moralisata), jak se domnívají např. znalci Gest a exempl H. Oesterley a J. - Th. Welter, či byl už při zrodu hlavním prvkem teologický výklad, který je vhodný pro bezprostřední využití při kázání a jemuž se příběhy podřizují (J. Krzyżanowski, E. Petrá) ⁹⁾ Ždá se pravděpodobně domněnka, že při zrodu této latinské sbírky exempl už měl závažnou úlohu zamýšlený cíl jejich uplatnění v kazatelské praxi.

Název pro tento soubor příběhů s jejich náboženskou interpretací

7 Tak uvádí - ovšem bez bližší informace - Antonín Havlík ve své studii Poznámky k původu a zpracování české povídky o „Svodnici a jejím plačícím psu“ = In: Sborník filologický sv. 8, část 1, Praha 1926, s. 81.

8 Jireček, Josef: České sbírky rozprávek pod názvem Gesta Romanorum známých. = Casopis musea král. Čes. 36, sv. 1, 1862, s. 361.

9 Hermann Oesterley ve svém vydání latinských textů: Gesta Romanorum. Berlin 1872, kde připojil rozsáhlý úvod a bohatý poznámkový aparát. - J. Th. Welter (viz pozn. 3). - Krzyżanowski, Julian: Romans polski wieku XVI. 2. vyd. Warszawa 1962. - E. Petrá (viz pozn. 4).

pocházel z toho, že děj mnoha vyprávění je umístěn do Říma a že hlavními postavami tu často bývají římská panovníci, nežádka pseudohistoričtí, se zkomolenými a vymyšlenými jmény. Zůstal už trvalým označením pro tento jedinečný soubor legend, bajek, fantastickopohádkových příběhů, nártvutých povídek i anekdot z rozhraní 13. a 14. století, i když se názvu *Gesta Romanorum* užívalo už dříve pro různá vypravování z římských dějin.¹⁰ H. Oesterley a po něm u nás J. Veitiz hledli poskytnout v obsáhlém výčtu přehled původnějších námětových a motivických zdrojů jednotlivých příběhů.¹¹ Nelze je chápat jako bezprostřední prameny *Gest*. Zhrsta byly zprostředkovány další písemnou a ústní pozměňující tradicí. Jako vzdálená východiska tu před námi defluji se svými díly z antiky Cicero, Seneca, Valerius Maximus, Plinius Starší, rozvinuté motivy biblické i apokryfní, zdroje helénistické, epizody z duchovního románu Barlaam a Josafat, středověké redakce *Ezopa*, *Životy Otců*, *Legenda aurea* Jakuba de Voragine, fyziology (první středověké přírodopisné knihy), historické a kulturně historické vzpomínky, ústní tradice a další jiné výtvory. I když u mnohých z nich je vyloučeno krátké spojení s *Gest*ly, všechny stmeluje nové určení ve službě náboženské, církevní výchovy. Nový literární celek nastupuje vítěznou cestou po středověké Evropě nejen v latině, ale i v národních jazycích.

Staročeské zpracování *Gest Romanorum*, které máme před sebou, vzniklo asi už v druhé polovině 14. století. Patří tak mezi nejstarší v Evropě psaná lidovým jazykem. Je dochováno v třech rukopisech psaných v jistém rozmezí kolem poloviny 15. století, po doznění husitského revolučního hnutí.

Dobu vzniku českých *Příběhů římských* lze pravděpodobně vymezit sklonkem vlády Karla IV. Jak vhodně připomíná ve své srovnávací, šře slavisťicky založené studii H. Procházková,¹² pro

10 Sr. J. Th. Welter (viz pozn. 3), s. 370.

11 H. Oesterley (viz pozn. 9). - Veitiz, J.: Povaha povídek v *Gesta Romanorum*. = Listy filologické 37, 1910, s. 260-267, 372-374. Článek je pokusem o charakteristiku, kterou podrobuje kritice E. Petru (viz pozn. 4), s. 29-30.

12 Die Entstehungsgeschichte der tschechischen, polnischen und russischen *Gesta Romanorum*. = Zeitschrift für Slawistik 11, 1966, s. 1-24.

vznik a přijetí českého znění přispěla doba Karla IV. svým zájmem o cizokrajné prostředí a zvláště o Řím. Bylo by možno dodat, právě vzhledem k počestujícímu aktu, že působila i svým popularizujícím úsilím nábožensky vzdálatelným a teologickým. Vedle nově vznikajících rozsáhlých českých prozaických děl, jako byly *Pasionál*, *Životy svatých Otců*, *Život Krista Pána*, a jiných středních prací náboženské epiky objevoval se tak v české literatuře cyklus krátkých prozaických útvarů jakoby pro četbu po práci - „short stories“.

Celkem 112 exemplů českých *Příběhů římských* představuje podobný ráz útvarů, jaké jsme poznali u latinských *Gest*. Ve srovnání se soubory latinských *Gest*, známých z vydání H. Oesterley a z vydání českým zemím bližších rukopisů (innsbruckého a mnichovského),¹³ má české zpracování asi poloviční počet příběhů. Tímto rozsahem, dále stylizací, shodou ve výběru i pořadí exemplů je velmi blízké německým *Gestům* vydaným A. Kellerem.¹⁴ Upozornil na to už první vydavatel staročeských *Gest* J. V. Novák a v připojené srovnávací tabulce exemplů latinských, německých a českých je to dobře patrné.¹⁵ Ani po nové, záslužné studii H. Procházkové, která se snaží prokázat, že přímou „předlohou“ pro české zpracování byla tato německá *Gesta*, není otázka vztahu českých *Gest* k jejich východisku bezpečně vyřešena.¹⁶ Nemůže nás myšlet ani ta okolnost, že do německých i českých *Příběhů římských* jsou na rozdíl od latinských *Gest* vsunuta i jednotlivá vyprávění z rámcové prozaické

13 Die *Gesta Romanorum* nach der Innsbrucker Handschrift vom Jahre 1342 und vier Münchener Handschriften. Hrsg. von Wilhelm Dick. Erlangen und Leipzig 1890 (Erlanger Beiträge zur englischen Philologie. Bd. 7). - K tomu lze přitádit i vydání: *Gesta Romanorum*. Hrsg. von Adolf Keller. Bd. 1. Stuttgart 1842.

14 *Gesta Romanorum*, das ist der Roemer Tat. Quedlinburg und Leipzig 1841. (Bibliothek der gesamten deutschen National-Literatur. Bd. 23).

15 Staročeská *Gesta Romanorum*. Die stč. rukopisů podává Jan V. Novák. Praha 1895. (Sbírka pramenů ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Skup. I. Rada 2, č. 2); zde v úvodu s. XXI-XXIV.

16 Prokázána nápadná blízkost uspořádání a znění německých a českých *Gest* nevylučuje možnost existence zatím neznámého společného latinského východiska tím spíše, že J. V. Novák uvádí řadu dokladů z českého textu, které svědčí o pokračení možného východiska latinského znění nebo o neporozumění při převodu z něho (sr. úvod s. XVIII-XX).

skladby O sedmi mudrcích, v středověku velmi rozšířené, ale do západních latinských Gest neumístované.

E. Petrá, který se ve své monografii dosud nejpodrobněji zabýval rozborem českých Gest, zjišťuje v alegorických vykladech exempl (zde s nadpisem „Duchovně“) základní složku. Potřebou využít takto příběhu jsou motivovány i úpravy vzhledem k pramenům (zestručnění, snížení konkrétnosti). Drtivá převaha světských námětů, motivů i postav má pro svou přitažlivost lehceji přivést k morálně náboženskému závěru, který je ovšem na předchozí vyprávění roubován lecky i násilně. Umělecká rozpomnost těchto malých dvoulomých celků je zjevná a je postupně překonávána teprve v dalším vývoji exempl.

Specifičnost českého vzdělání Příběhu Římských nebyla ještě zkoumána. Předpokládá to složitou předchozí srovnávací práci. Přece však je možno už nyní naznačit jeden rys, třeba hypoteticky. Jde o moment vzniku a o prvotní funkci českých Gest. Proč byl tento soubor vyprávění převeden v druhé polovině 14. století do češtiny, když kněží uměli latinsky? Bylo to v oné době pro ně potřebné? Také nápadná délka několika exempl (např. č. 40, 41, 71) a beletristické vypracování celkem u 18 příběhů, nepřítomnost alegorického podání jediného legendárního námětu jako dobrodružného románu (č. 111, Eustachius), ideový svět nesený v duchu křesťanské morálky (i se svým protipólem), který však nebyl v rozporu s názory laických obyvatel hradů, torží a měšťanských domů (srv. v č. 17: Komuž ženy mrú a koni stojí, nelze jemu chudu býti), literární okolí velkých českých prozaických skladeb i duchovních povídek středního rozsahu - to vše vede k oprávněné domněnce, že české zpracování nemá výraznou podobu kazatelské příručky a že spíše představuje nábožensky vzdělávací laické čtení. Nebrání tomu ojedinelý fakt, že jednoho z rukopisů užíval na sklonku 16. století český kněz pro svá kázání.¹⁷⁾

*

Příběhy Římské - Gesta Romanorum se staly bohatou studnicí

17 Sr. Nováková vydání s. XII a citaci kazatelových poznámek porůznu v otisku muzejního rukopisu.

náměti a syžetů, jimiž se nejen beletrizovala kázání, ale také dál sytily v jednotlivých dílech písemnictví mnoha evropských národů. Velkým kruhem se tak naphloval dlouhý vývojový proces: původní světská, do značné míry nenáboženská tvorba, z níž byly vydělením a redukcí vytvořeny a shrnuty v nový celek služebné útvary středověké morální a náboženské výchovy, stává se v průběhu staletí podnětným motivickým zdrojem a východiskem pro tvorbu rozvinutých povídek, dramát, románů, drobných veršovaných vyprávění, v lidové slovesnosti pohádek a písní. Témata a motivy se v tomto celku rozpadají a dávají se na pochod. Formují se v jiných žánrech, v odlišných historických situacích a prostředích.

Stačí uvést ze světové literatury dvě vrcholná díla 14. století, kde se už vyspělým způsobem umělecky formují a řadí do promyšlených rámcových cyklů jednotlivá vyprávění, v nichž badatelé sledávají i látku Gest: Canterburyké povídky Geoffreya Chaucera a Boccaccio Dekameron. Základním motivem jednoho příběhu latinských Gest se ozývá i Shakespeareova tragédie Král Lear (vyd. H. Oesterleye č. 273, v českém zpracování není). Ovšem Gesta i Shakespeare mohli mít společný starší anglický pramen. I v slovanských literaturách mimo českou nacházejí badatelé působení a ohlasy Gest.¹⁸⁾

V české slovesnosti psané i ústní se najde nejedna stopa Příběhů Římských. Nelze přitom často dobře rozlišovat působení původního obsáhlého latinského zdroje a menšího českého zpracování, které bezpochyby nebylo příliš rozšířeno, jak soudíme podle malého počtu rukopisů.

Příběhy Gest především tvoří jeden z prvních článků ve vývojovém řetězu povídky. Jednotlivá čísla se pak uplatňovala nejčastěji opět v širším kontextu obsáhlých útvarů, méně již samostatně. Všimneme si výběrově aspoň významnějších. Už ve veršované skladbě Hradeckého rukopisu Desatero kázání božie ze 14. století se objevuje exemplum „O kuplíce a jejím plačícím psu“ čerpané z latinských Gest.¹⁹⁾ Č. 40 našeho vydání vypravující o zpuštěném

18 Sr. Janová, J.: Zdrojla některých bašní ludowych w Polsce i na Rusi, I. Gesta Romanorum. Lwów 1928. - Procházková, Helena: Die Bedeutung und Verbreitung der „Gesta Romanorum“ im alten Russland. = Zeitschrift für Slawistik 5, 1960, s. 526-538. - Tam i starší literatura.

19 Vyd. H. Oesterleye s. 325-327; v čes. zpracování není. A. Havlík

Joviniánovi je zvlášt' výrazným a určitým dokladem dlouhé životnosti staročeského zpracování, jak ukázal J. Kolár, když sledoval vývoj tohoto textu od Kroniky o císaři Jovianovi v 16. stol. ke knížkám lidového čtení vydávaným až do začátku 19. století.²⁰ Koncem 16. století užije jedné povídky Gest (č. 41 našeho vydání) Václav Dobřenský v 2. dílu svého Vrtkavého šišti. Řada exemplů z Gest, která byla shledána v Kupidově stěle (1590) Šimona Lomnického z Budče (viz pozn. 8), byla zprostředkována asi kazatelskou příručkou B. de Bustis, která byla hlavním pramenem jeho spisků.

Některé vyžety z Gest se ozývají i v naší ústní lidové slovesnosti. Nesejde na tom, že jejich základ lze doložit jenom v latinském souboru: posluchači se s tímto zdrojem seznamovali v českém ústním podání při kázáních. J. Gebauer upozornil už dávno na moravskou lidovou píseň o třech dcerách, v níž otec nachází v sráči a bídě útočiště teprve u nejmladší dcery a jejíž základní myšlenka je obsažena už v Gestech.²¹ Často překvapující setkání se starou sbírkou exemplů ze 14. století připraví probírka českými pohádkami, umozněná zvláště soupisem V. Tilleho.²² Objevují se zde v lidových ozvučích z našeho vydání např. č. 36 (Kovář Foka - I, 120, 122; II, 2, 465), č. 41 (Chráněncův osudu - I, 141; II, 1, 378; II, 2, 349, 464, 535), č. 51 (Chléb za sen - II, 2, 382, 384, 385), snad i č. 72 (Pastýř a kanec - II, 2, 617), nepásobila-li zde i Kronika o sedmi mudrcích přímo, aj. Z nich Chráněncův osudu připomene lehce jednu z nejkrásnějších českých pohádek - *Tri zlaté ulasy děda Vševeda K. J. Erbena* (České pohádky, č. 8), tedy pohádku umělo, pro niž se však Erben odvolával na lidové zdroje.

Nové vydání staročeských Gest Romanorum, *Příběhů římských, připravené pramenným studiem Františka Šimka*, má své oprávnění.

prokazoval, že náš autor vycházel z latinské verze francouzského původu.

²⁰ Česká záabavná próza 16. století a tzv. knížky lidového čtení. Praha 1960 (Rozpravy ČSAV, řada spol. věd, roč. 79, seš. 11); s. 28 a zvláště s. 63—68.

²¹ Moravská národní píseň o třech dcerách. = Listy filologické a pedagogické 2, 1875, s. 304—308. Jde o č. 273 Oesterleyova vydání uvedené už v souvislosti s Shakespearovým Learem.

²² Soupis českých pohádek. I. Praha 1929; II, 1. Praha 1934; II, 2. Praha 1937. (Rozpravy Čes. akad. věd a umění č. 66, 72 a 74.)

Ukazuje ve své dávané podobě počátky vývojové cesty drobné epiky jak evropské, tak české. Může podněcovat i k odborným, moderně pojatým a metodicky nově vyzbrojeným historickosrovnávacím studiím.

Protože je i dnes čtenářsky přitažlivé, je možno vůbec nad jeho příběhy sledovat a hlouběji chápat souvislost a přetržitost, kontinuitu i diskontinuitu, tedy skutečný historický proces naší literatury novější doby, jestliže poznáváme i její vzdálené kořeny, jak naléhavě připomíná současný literární vědec Josef Hrabák. Příběhy římské jsou schopny tyto české i evropské souvislosti v čtenáři rozezvučet.

Miloslav Šváb